VIKIPEEDIA

Handi keel

See artikkel vajab toimetamist. *(November 2010)*
Palun aita artiklit toimetada (https://et.wikipedia.org/w/index.php?title=Handi_keel&action=edit). (Kuidas ja millal see märkus eemaldada?)

See artikkel ootab keeletoimetamist.
Kui oskad, siis palun aita artiklit keeleliselt parandada (https://et.wikipedia.org/w/index.php?title=Handi_keel&action=edit). (Kuidas ja millal see märkus eemaldada?)

handi keel (ханты ясаӊ)	
Kõneldakse	Venemaal
Kokku kõnelejaid	9,584
Keelesugulus	uurali keeled soome-ugri keeled ugri keeled obiugri keeled **handi keel**
Keelekoodid	
ISO 639-3	kca

Handi keelt räägitakse põhiliselt Handi-mansi autonoomses ringkonnas Lääne-Siberis.

Handi keel (varasema nimetusega *ostjaki keel*) on soome-ugri keel, mida kõnelevad Lääne-Siberis elavad handid.

Seda räägitakse Venemaal Handi-Mansimaal, Jamali Neenetsi autonoomses piirkonnas ning Tomski oblastis Aleksandrovskoje ja Kargosoki rajoonis.

1994. aasta Salmineni ja Janhuneni uuringu järgi elas Venemaal 12 000 handi keele rääkijat. 2002. aasta rahvaloenduse andmetel elas Venemaal 13 600 handi keele oskajat, [1] kuid 2010. aasta rahvaloenduse andmetel oli neid vaid 9584.

Handi keelt peetakse ohustatud keeleks.[2]

Handi ja mansi keel on ugri keelte Obi ugri rühma keeled Uurali keelkonnas. Nende lähim sugulaskeel on ungari keel.

Handi keel on tuntud oma murrete rohkuse poolest. Murrete läänerühma kuuluvad Salehardi, Obi ja Irtõši murded. Idarühma kuuluvad Surguti ja Vahhi-Vasjugani murded, mis on jaotunud kolmeteistkümneks murrakuks. Kõik need murded erinevad tunduvalt üksteisest foneetiliselt, morfoloogiliselt ja leksikaalselt. Kolm peamist murrete gruppi (kolmas on põhjagrupp) ei saa üksteisest aru. Seega võib nende suurele erinevusele tuginedes pidada lääne- ja ida-handit erinevateks, kuid lähisuguluses olevateks keelteks.

Sisukord

Kirjakeel

Handi kirjakeel loodi ladina kirja alusel 1930. aastal. Aastal 1937 mindi üle kirillitsale.

Handikeelsetes kirjandusteostes kasutatakse tavaliselt Kazõmi murret, Šurõškari murret ja Kesk-Obi murret. Trükiajakirjanduses, televisioonis ja raadios kasutatakse tavaliselt Kazõmi murret.

2012. aastal ilmus Venemaal ainult 1 nimetus handikeelseid raamatuid kogutiraažiga 300 eksemplari.[3]

Grammatika

Arvsõnad

Murre	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	20	100	1000
Surguti murre	Әй (æj)	Катхән (kathæn)	Ӄөләм (ķölæm)	Ньәлә (njælœ)	Вӓт (vät)	Ӄут (ķut)	Лапәт (ļapæt)	Ньыләх (njĩlæħ)	Иръең (irjeň)	Ең (jeň)	Ӄөс (ķös)	Сот (sot)	Ҷӧрас, тьӧрас (ćõras)
Šurõškari murre	И, ит	Кат, катн	Хулам	Нял, нил	Вет	Хут	Лапат	Нийл	Яртъяң, ертъюң	Яң, юң	Хус	Сот	Сюрас, сёрас

Isikulised asesõnad

Allpool toodud tabelis on Surguti murde asesõnad.

	Ainsus	Duaal	Mitmus
1.	ма	мин	мәң
2.	нӱң	нын	нәң
3.	лӱв	лин	ләх

Küsisõnad

Surguti murde küsisõnad: **мӱвәли** "mis", **ӄӧяхи** "kes", **ӄӧлнә** "kuidas", **ӄөт** "kus", **ӄунтә** "millal".[4]

Vaata ka

- Handi kirjandus

Viited

1. http://perepis2002.ru/ct/doc/TOM_04_04.xls
2. http://www.helsinki.fi/~tasalmin/nasia_report.html
3. http://www.bookchamber.ru/content/stat/stat_2012.html
4. Vene-handi vestmik (Surguti murre) (http://www.deputatandreev.ru/content/data/attach/692/Russ_Hant_Razgovornik.pdf)

Välislingid

- Handi- ja mansikeelsed ajalehed ning väikesed sõnastikud (http://www.eduhmao.ru/info/3/4502/)
- Obi ugri keelte sõnastikud ja vestmikud (http://www.studmed.ru/yazyki-i-yazykoznanie/obsko-ugorskie-yazyki/)

Handi Vikipeedia projekt Vikiinkubaatoris

Vikisõnastiku kategooria: **Handi keel**

mari keeled	niidumari keel • mäemari keel (loodemari murre)
mordva keeled	ersa keel • mokša keel
saami keeled	Akkala saami keel † • Inari saami keel • Kemi saami keel † • Kildini saami keel • koltasaami keel • turjasaami keel • Lule saami keel • lõunasaami keel • Pite saami keel • põhjasaami keel • Ume saami keel
läänemeresoome keeled	eesti keel (mulgi keel, setu keel, tartu keel, võru keel) • isuri keel • karjala keel (livviko ehk Aunuse karjala keel, lüüdi keel) • liivi keel • soome keel (kveeni keel, meä keel) • vadja keel (kreevini keel) • vepsa keel
samojeedi keeled	neenetsi keel (tundraneenetsi keel • metsaneenetsi keel) • eenetsi keel • nganassaani keel • sölkupi keel • kamassi keel † • matori keel † (koibali keel †) • juratsi keel †
kindla klassifikatsioonita keeled	meštšera keel † • muromi keel † • merja keel † • tšuudi keel † •